

Kilpailu- ja kuluttajaviraston valtaa pitää hajauttaa muille viranomaisille

Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) pääjohtajan tehtävissä syyskuussa 2018 aloittanut Kirsi Leivo on ottanut tehtäväkseen olla säännöllisesti esillä median sivuilla kertomassa siitä, mitä kaikkea KKV tekisikään, jos heillä olisi enemmän valtaa ja taloudellisia resursseja. Tällä kertaa vuorossa oli haastattelu Talouselämä-lehdessä 6/2019 otsikolla ”Räikeitä virheitä”. Haastattelua oli mielenkiintoista lukea ja havaita taas kerran, että KKV:n pääjohtaja näyttää rakentavan oman valtansa ja sen tulevan lisäämisen erilaisiin populistisiin ja ympäripyöreisiin ”heittoihin”. Otan niistä muutamian esimerkin. Leivon mukaan ”*Kilpailukulttuuri on juurtunut Suomeen hitaasti, kilpailu nähdään jopa kielteisenä*”. Yritykset eivät vielä ymmärrä, että hinnoista ei pidä keskustella kilpailijan kanssa.”*Jotkut toimialayhdistykset ovat jopa sanoneet, että mistäs me sitten puhutaan*”.

Tuollaisten ympäripyöreitten heittojen taustalla on tietenkin ns. ”piilovaikuttaminen” lehden lukijoihin, erityisesti poliitikoihin ja myös muiden medioiden edustajiin. Ja kun KKV:n pääjohtaja viljelee tasaiseen tahtiin eri medioissa erilaisia ympäripyöreitä näkemyksiään, niin piilovaikuttaminen onnistuu ja KKV:n vallan lisääminen tulee yleisesti hyväksytyksi ja jopa suorastaan välttämättömäksi. Tuossa piilovaikuttamisessa suurta valtaa käyttävän viraston pääjohtajan on tärkeä tasaiseen tahtiin myös muistuttaa, että toimialayhdistysten edustajat ja/tai yhdistyksen jäsenet ovat joko ”vähän urpoja” tai kieroja, joten yhdistysten kuriin saaminen on välttämätöntä ja kuluttajan edun mukaista. Kun suurta vaikutusvaltaa käyttävä henkilö toistaa tasaisesti samaa tarinaa, on varsin inhimillistä, että tarinaa ruvetaan myös yleisesti uskomään. Poliitikassa tuolla tavoin toimivia henkilöitä kutsutaan usein populistieiksi.

Kirsi Leivon Talouselämässä toteaman mukaan ”*Suomi on tehnyt strategisen virheen siinä, että yrityskauppavalvonnan*

raja on hirveän korkea, 350 miljoonassa eurossa....Paras ratkaisu olisi niin sanottu otto-oikeus, jolloin virasto voisi tarvittaessa ottaa asian tutkittavakseen”.

Tuollaiset näkemykset ovat hyvä osoitus siitä, että KKV:lle on jo nyt annettu liian paljon valtaa. Ne kertovat omalta osaltaan myös siitä, miten liiallinen valta sokaisee viranomaisen, kun mikään valta ei enää riitä. Toki olisihan se helppoa viranomaiselle, että se voisi vapaasti päättää, kenen yrityskauppoja tutkii ja kenen ei. Eli tutkittavan voisi valita esimerkiksi sen mukaisesti, kuka miellyttää ja kuka ei miellytä. Mutta onneksi Suomi on ainakin vielä demokraattinen oikeusvaltio, jossa pyritään välttämään sitä, että valta keskittyy liiaksi yksiin käsiin.

Kevään eduskuntavaalien jälkeen aloitettavan uuden hallituksen tulee ensitöikseen ryhtyä miettimään, miten KKV:n valtaa voidaan Suomessa hajauttaa/jakaa muille viranomaisille. Tämä on entistä tärkeämpää nyt, kun kilpailuviranomaisten toimivaltaa lisäävä EU-direktiivi 2019/1 on annettu (11.12.2018)*.

On syytä harkita voisiko esimerkiksi Ruokaviraston yhteyteen perustettujen elintarvikevaltuutettujen toimivaltaa lisätä siten, että elintarvikevaltuutettu hyväksyisi tulevaisuudessa yritysten väliset yrityskaupat. Valtuutettujen nimenkin voisi tarvittaessa

muuttaa elintarvike- ja yrityskauppavaltuutetuksi. Nykyisin KKV suorittaa sekä kartellivalvontaa että hyväksyy suur-yritysten väliset yrityskaupat. Tämä KKV:n kaksoisrooli johtaa väistämättä siihen, että yritykset joutuvat usein monestakin eristä syystä olemaan ”varpaillaan” KKV:n virkamiesten kanssa, jotta nämä eivät pahastuisi yritysedustajien esittämistä näkemyksistä. Pahimmillaan tällainen varpaillaan olemisen johtaa KKV:n virkamiesten mielistelemiseen, jotta yrityskaupat eivät vaarantuisi.

Toinen kysymys on, tarvitaanko Suomessa lainkaan KKV:n kaltaista päällikkövirastoa, jossa yhdellä ihmisellä on lopulta valta päättää siitä, mihin asioihin KKV puuttuu ja mihin se ei puutu? Diktaattorimaisen päällikköviraston sijaan voisi perustaa esimerkiksi eri asiantuntijatahoista koostuvan kollegion päättämään asioista. Samalla vähenisi myös mahdollisuus siihen, että virasto ja sen virkamiehet käyttäisivät tutkintavaltaansa väärin. Tämä on siinä mielessä tärkeää, että KKV:n toimintaa ei näy todellisuudessa Suomessa valvovan kukaan (vrt. poliisin valvonta).

Lopuksi todettakoon vielä, että yritysten oikeusturvan kannalta on täysin kestävämpiä, että sama viranomainen (KKV) ja sen virkamiehet toimivat yksittäisessä asiassa ensin tutkittavan kohteen etsijänä, sitten tutkijana ja lopulta syyttäjänä (vrt. poliisin ja syyttäjän toimintavalta). Demokraattiseksi oikeusvaltioksi itseään kutsuvan valtion kannalta on suorastaan ”irvokasta”, että sama virasto ja sen virkamiehet toimivat ensin yritysten tiloissa tutkijoina suorittamassa tutkintaa ja myöhemmin samat virkamiehet toimivat markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa ”syyttäjän” roolissa. Tähän asiaan on välttämätöntä saada aikaan muutos, kun uutta EU-direktiiviä saatetaan kansallisesti Suomessa voimaan. Riittävä muutos ei tietenkään voi olla vain se, että virasto vaihtaa sisäisesti virkamiehiään oikeuskäsittelyä varten.

Mika Väyrynen

*EU-direktiivi 2019/1 jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivi kansallisesti voimaan viimeistään 4.2.2021. Direktiivin seurauksena kansallisissa lainsäädännössä tulee säätää mm. toimialayhdistysten jäsenten liikevaihdon huomioimisesta toimialayhdistyksen seuraamusmaksussa.